

Voorwoord

Ik werd als psycholoog opgeleid om mensen te helpen inzicht in zichzelf te krijgen zodat ze daarna hun gedrag konden aanpassen om een beter leven uit te bouwen. Bij de patiënten op de reha-afdeling van de psychiatrische instelling hoorde ik vooral verhalen over afwijzing en uitsluiting. Velen van hen leken depressief. Meer dan 90 procent van hen was dakloos. Moest ik hen laten inzien dat zelfmedelijden niet goed was voor hun re-integratie? Werd ik verondersteld hen meer inzicht in hun problematiek bij te brengen? En zou dit dan ervoor zorgen dat ze zich weer konden integreren? Vooraleer ik aan dit werk begon wou ik eerst wel eens nagaan hoeveel realiteit er achter hun verhalen stak. Misschien werden ze wel echt uitgesloten.

Ik probeerde het dus allemaal eerst zelf uit. Ik ging samen met hen naar makelaarskantoren voor een huurwoning. Er was de ietwat meewarige blik van de bediende daar en zijn vraag waarom ik geen borg wou staan voor mijn cliënten als ik dan toch zoveel vertrouwen had dat ze hun huur wel zouden betalen. In een ander kantoor werd me vriendelijk een blik achter de schermen gegund: mensen die leven van uitkeringen, die ook nog eens psychisch kwetsbaar en opgenomen zijn in een instelling, die mensen staan bij verhuurders helemaal onderaan de ladder van interessante huurders. Ik ging mee met patiënten op zoek naar vrijwilligerswerk. En ook dat bleek niet éénvoudig. Ook bij de zoektocht naar zinvolle vrijetijdsbesteding bij verenigingen ontmoette ik veel afwijzing van de patiënten die ik begeleidde.

Ik ondervond dus dat veel van wat ze mij vertelden gebaseerd was op realiteit. Hun depressie moest zeker niet altijd gekoppeld worden aan een ziektebeeld. Hun moedeloosheid kwam voort uit een tekort aan vooruitzichten om op een aangename manier de afdeling te verlaten. Ze voelden zich afhankelijk geworden van hulpverleners die van hen eisten dat ze therapieën volgden waar ze het nut niet van inzagen.

Door echt naar hen te luisteren kregen niet zij maar ik inzicht. Ik ontdekte maatschappelijke mechanismen. Ik ontdekte dat integratie enkel kon door geven en nemen en dat zij die in opname waren, bekeken werden als mensen die niets meer te geven hadden. Ik stelde me de vraag wat ik dan kon doen opdat zij weer een kans kregen te tonen dat ze wel nog iets konden betekenen voor anderen buiten de instelling. Ik ontdekte het bestaan van 'sociale verhuurkantoren', kantoren die bemiddelen tussen eigenaars en verhuurders om mensen met een laag inkomen en met psychische kwetsbaarheid voorrang te geven op anderen. We begonnen in ons team, lang voor de factteams (zorg aan huis voor mensen met psychische kwetsbaarheid) ontstonden in Vlaanderen, een eigen thuiszorgdienst om sterker te staan in onderhandelingen met huisbazen. Als we begeleiding aan huis boden bleken die toeschietelijker om een woning te verhuren aan onze cliënten. Ik ontdekte hoe je kon onderhandelen met makelaars kantoren. Ik ontdekte dat je als hulpverlener nabij kon zijn bij verenigingen en dat die verenigingen daardoor bereid waren de mensen die ik begeleidde in hun midden op te nemen. Ik ontdekte mijn kracht in het werk dat me te doen stond. Ons team van de actieve rehab in Sleidinge (België) oriënteerde zich steeds meer naar dit werk en we bouwden expertise op. We werden steeds meer hoop-verleners.

Ik leerde het werk van Doortje Kal pas laat kennen, maar toen ik het boek dat u nu in handen hebt begon te lezen was ik zo enthousiast dat ik het op twee dagen uit had. Ik herkende zoveel van wat ik deed in deze mooie en strikt geformuleerde zinnen waar geen woord te weinig of te veel staat. Ik kreeg een taal aangereikt die me nog meer inzicht gaf in mijn werk en vooral vanaf dat moment wist ik dat ik al die tijd vooral Kwartiermaker was geweest. Ik kon door deze lectuur gericht werken... 'ijsbreker voor een vreemde vogel', 'iets buiten het gewone doen voor buitengewone mensen',

'niches', 'gastvrijheid', 'verwondering'... het zijn uitdrukkingen en begrippen die tot mijn woordenschat zijn gaan behoren als ik spreek over Kwartiermaken.

Ik leerde ondertussen ook Doortje zelf kennen. Het is altijd een eer en een plezier om met haar te praten en samen met haar aan anderen in Vlaanderen en in Nederland te vertellen over Kwartiermaken. Dit boek geeft aan dat naast herstel vooral Kwartiermaken zal nodig blijken om de vermaatschappelijking van de geestelijke gezondheidszorg te laten slagen.

Dit boek 'Kwartiermaken, werken aan ruimte voor mensen met een psychiatrische achtergrond' is al vele jaren de bijbel voor Kwartiermakers en zal dat nog lang blijven. Bij elke herlezing ontdek je weer nieuwe aspecten in het bieden van mogelijkheden aan mensen met een psychische kwetsbaarheid om zich te integreren in de maatschappij. Deze integratie houdt niet in dat ze daarbij moeten normaliseren of dat van hen verwacht wordt dat ze hun kwetsbaarheid moeten kwijt geraken. Nee, het gaat bij kwartiermaken om ruimte voor anders-zijn. Het gaat om het vinden en creëren van veilige ruimtes voor mensen met psychische kwetsbaarheid.

Peter Dierinck, oktober 2015

Voorzitter Vlaamse Werkgroep Kwartiermaken